

TEJGAZDASÁG

TEJGAZDASÁGI ÉS ÁLLATTENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZAGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET TEJGAZDASÁGI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELNIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára:

← Egész évre 4 K. — Félévre 2 K. →
Az országos magyar gazdasági egyesület tagjai és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják.

Szerkeszti:

SIERBÁN JÁNOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, Köztelek, Üllői-út 25. sz.

A „Tejtermelők Egyesületének“ közgyűlése.

(1900. ápril 1.)

Baró *Harkányi* János alelnök üdvözlőlvén a megjelenteket, sajnálattal konstatálja a tagok csekélyszámu részvételéből, hogy az egyesület működése nem kelti föl a tagok érdeklődését legalább nem oly mértékben, amint ennek az ügy fontosságával arányban kellene állania. Ez a körülmény mindenesetre bémítólóg hat az egyesület egész működésére. A napirendre áttérve, mindenekelőtt konstatálja, hogy a meghívók az előírt módon széküldettek az egyesületi tagoknak s a meghívó, valamint a közgyűlés tárgysorozata a „Köztelek“ lapban is közzé volt téve. Az alapszabályokban körülírt szavazatszámoktól ezuttal eltekinthet a közgyűlés, miután a márczius 15-ikére egybehívott közgyűlésen a tagok kellő számban meg nem jelenvén, a mai közgyűlés a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes.

A mai közgyűléstől felveendő jegyzőkönyv vezetésére felkéri *Jeszzenszky* Pál titkárt, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig *Ondrejovitch* László és *Boronkay* László tagokat kéri fel.

A napirend harmadik tárgya az egyesület múlt évi működéséről szóló választmányi jelentés. Felkéri titkárt a jelentés előterjesztésére.

Jeszzenszky Pál titkár a következőkben terjeszti elő a jelentést:

Méltóságos Elnök ur!

Tisztelt közgyűlés!

Hogy egyesületünknek a lefolyt évben teljesített munkálkodásáról képet nyújthassunk, néhány szóval vázolnunk kell azokat a czélokot, amelyeket az egyesület megalakítása alkalmával magunk elé tűztünk s ezzel kapcsolatban mérlegelnünk kell a budapesti tejpiac jelenlegi helyzetét is.

A czél elsősorban az volt, hogy az egyesület a termelőknek bizonyos irányzatok által veszélyeztetett anyagi érdekeit megvédje, a fővárosi tejpiacra a tej értékesítését, helyesebben mesterséges leszorítását meggátolja s a termelőknek a tej eladásánál kezére járva, őket egyuttal itt a fővárosban a vevőkkel szemben képviselje. Egyesületünknek tehát bizonyos védelmi tendenciája van s ennél fogva kétségtelen, hogy annál nagyobb eredményeket mutathatna fel, minél nagyobb számban tömörülne a közvetlenül érdekeit termelők az egyesület kebelében. Sajnos, hogy az ez irányban támasztott jogos várákozásaink nem teljesültek s ez a körülmény érhetővé teszi egyszermind azt is, hogy egyesületünknek nem sikerülhetett oly eredményeket elérnie, aminőket óhajtottunk és aminőket a termelők tömegesebb egyesülése esetén elérnie bizonyára módjában lett volna.

Mennyiben sikerült mégis a kitűzött czélokot elérnünk, az megítélhető abból, ha a fővárosi tejpiacra az 1897. és 1898-ik évben ural-

kodott viszonyokat, amelyek egyesületünk megalakítását és a védelmi akció megindítását tették szükségessé — összehasonlítjuk a jelenlegi helyzettel, amely habár ma is távolról sem kielégítő, sőt eléggé kedvezőtlennek mondható, mégis türethetőbb a két-három év előtti viszonyoknál. Hogy ez így van s hogy a tejárak fenyegető jelentékeny csökkentése be nem következett, abban kétségkívül érdeme van egyesületünknek is, amely szerény eszközei dacára nagyrészt ellensúlyozni volt képes a tejárának csökkentését célzó érdekltség törekvéseit.

A tejárakat sikerült nagyban egészben a múlt évben is azon a nivón fentartanunk, mint az előző évben, annak dacára, hogy a fővárosi piacon az év nagyrészében óriási tejbőség volt s a tej elárúsításánál időszakonként oly hajszá volt tapasztalható, mintha a tej egyáltalán értékkel nem birna. Nagyon természetes azonban, hogy a naptári év végével elhelyezésre került tej a nagy kínálat és csekély kereslet következtében nehezen és kevésbé jó áron volt elhelyezhető mint az október havában eladásra kerülő s épen ezért képezi egyesületünk egyik törekvését az, hogy a tejtermelés rendszeresítésével a tejszerződések lejárata lehetőleg egységesíthessék s oly időpontra fixiroztassák, amikor a kereslet nagy és a legjobb értékesítés lehetővé válik. Ez azonban egyike a nehezebben és csak fokozatosan keresztülvihető föladataknak, aminek szükségességéről a termelőket meggyőzni kell iparkodnunk, mert a termelésnek ilymódon való reorganizációja képezi alapföltelet az egészségesebb viszonyok bekövetkezésének.

A tejszállítási szerződések közvetítésén kívül egyesületünk egyik tevékenysége a lefolyt évben a szállított tej minősége ellen emelt kifogások megbirálására és ellenőrzésére irányult. Az egyesület közbenjöttével megkötött szerződésekben egyesületünk lévén a termelő helybeli képviselőjéül illetve megbízottjául megjelölve, minden a kereskedők részéről emelt kifogás esetén egyesületünk közbenjárt s meggyőződést szerzett a fölhozott panaszok jogos, avagy jogtalan voltáról. A szigorú tárgyilagos-sággal folytatott ellenőrzésnek tulajdonítható az az örvendetes jelenség, hogy az eddigi sok vexáció s a termelőknek sub titulo savanyu, megromlott kifolyott és egyéb czimeken okozott anyagi megkárosítása jelentékenyen csökkent s a jelenlegi eljárás betarása esetén a jövőben kétségtelenül még csökkentetni fog.

Erre a szigorú ellenőrzésre pedig más tekintetben is nagy szükség van, mert a budapesti tejpiacra még ma is igen kedvezőtlen jelenségekkel találkozunk olyannyira, hogy magának az erre legilletékesebb fórumnak: a fővárosi tejkereskedők egyesületének kijelentése szerint e téren az irrealitás több kelleténél. Maga a „Tejkereskedők Egyesülete“ figyelmeztet arra, hogy a tejkereskedelmet meg kell szabadítanunk parazitáitól, az u. n. adhoc (csak az év utolsó három hónapjában ezzel foglalkozó) kereskedőktől, mert ezek az üzleteket már

eleve irreális célzattal kötik meg, a termelőknek nem fizetik meg a tej vételárát, az ily-kepen ingyen kapott árut bármily áron vesztegetik s tisztességtelen versenyükkel általában devalválják a tej értékét.

Ez okból a szerződések közvetítésénél a legmészebbmenő óvatossággal jár el egyesületünk, de ennek dacára megtörtént, hogy ily csalárd kereskedővel kerülven összekötetésbe, két tagunk megkárosított s bár a törvényes lépéseket azonnal megindítottuk, mégis az illetők a büntető igazságszolgáltatás elől hántatlanul menekültek, mert sajnos, az ily csalárd üzelmek folytatását hiányos törvényeink lehetővé teszik.

A tej átvételének ellenőrzésével járó sok teendő szükségessé tette, hogy közvetítői jutalék címén az egyesület bizonyos díj fizetésére kötelezze azon tagjait, kik az egyesület közbenjárását vették igénybe a szerződések megkötésénél, helyesebben az egyesület által helyezették el és ellenőriztették tejszállítmányai-
kat. A fizetendő jutalék mint tudni méltóztat-
nak, perzentuális alapon volt megállapítva. A
mult közgyűlés alkalmával azonban felszólalá-
sok történtek a tekintetben, hogy a jutalék tul-
magas s indítvány tétették, hogy az igazgató-
választmány más kules szerint állapítsa meg
és egyuttal csökkentse is a díjtételeket. Dacára
annak, hogy a kérdés tárgyalása alkalmával
a közgyűlés többsége nem tartotta a megállá-
pitott díjakat tulmagasnak s habár az egyesület
nemesak a bejelentett tejek elhelyezése körül
fáradozik, hanem ellenőrzi a tejtárvételt is,
ami nem csekély utánjárást igényel, az igazgató-
választmány mégis indokoltnak tartotta a
díjakat jelentékenyen csökkenteni.

A közvetítői jutalék körülbelül egy év óta nem mint azelőtt perzentuális alapon, hanem fix összegben van megállapítva s 100 literig 10 forint, azontul az elhelyezendő mennyiség arányában 1000 liternél 40 forinttal emelkedik. Ezen mennyiségen felül a díj 100 literenként 2 forint. A közvetítői díj csökkentésével kapcsolatban a választmány kimondotta azt is, hogy az összes tagok, tekintet nélkül arra, hogy az egyesület közbenjöttével helyezik-e el tejuket vagy sem, igényelhetik tejszállítmányaiknak az egyesült által való ellenőrzését.

Megokoltnak vélte ezt az intézkedést az igazgató-választmány abban a föltevésben, hogy ilymódon a tagok belépését, s a termelőknek az egyesületben való tömörülését elő fogja segíteni. — Ez a föltevés — sajnos — csak igen csekély mértékben valósult meg s habár az elmúlt évben is minden eszközt megkísértettünk, hogy elsősorban a fővárosba szállító termelőket az egyesületbe vonjuk, ez az igyekezetünk jóformán eredménytelen maradt. Hiszen kétségtelen, hogy azok a speciális feladatok, melyeket az egyesület szolgál, nem engedik meg, hogy tagjai oly számban gyarapodjanak mint egy országos czélokot szolgáló egyesületé, mindazonáltal jogosan kifogásolható az a nem-

törődés, melyet a közös cél iránt a termelők azon része is tanúsít, kik egyenesen önérdékükből is hivatva volnának az egyesületbe belépni. E nemtörődés következménye, hogy a taglétszám emelkedése alig említésre méltó. Az eredetileg kötelezőnek megállapított mintaszervezés kötelező voltától is eltekinteni volt kénytelen a választmány — miután a tagok ennek betartását — legalább ezidőszert még — keresztülvihetetlennek nyilatkoztatták ki. A választmány azonban hangsúlyozandónak tartja, hogy a mintaszervezés alapján való szállítási szerződések kötése egyik legfőbb eszköze a tejpiazz helyzetének javítására, mit a termelőknek még némi áldozatok árán is fixírozni kellene. Csupán ilymódon válik lehetővé a tejtermelésnek évszakonkénti rendszeresítése, aminek jelentőségét részletezni ez alkalommal szükségtelennek tartjuk.

Áttérve egyesületünk anyagi helyzetére, azt megfelelőnek jelezhetjük. Daczára a tagok csekély számának, az egyesület pénzügyi viszonyai kedvezőek, legalább abban az értelemben, hogy a felmerülő költségeket nemcsak teljesen fedezni vagyunk képesek, hanem anyagi tekintetben az egyesület további prosperációját is biztosítva láthatjuk. Az egyesület vagyoni állapotról a számvizsgáló-bizottság jelentése fogja az igen tisztelt közgyűlést részletesen tájékoztatni, de szabadon már itt is hangsúlyoznunk, hogy mult évi zárszámadásunk 1422 korona felesleggel zárult s a folyó évre megállapított s a t. közgyűlésnek jóváhagyás végett előterjesztendő költség-előirányzatunk 1612 korona megtakarítást tüntet fel.

Egyesületünk pénzügyi helyzetéről beszámolva, jelentenünk kell, hogy az „Országos Magyar Gazdasági Egyesület” kebelében évek előtt működött, de időközben feloszlott tejjgazdasági szakosztály által az „OMGE”-nél letétbe helyezett s a feloszlott szakosztályhoz hasonló célokat szolgáló új egyesületnek átadni rendelt 1200 frtnyi alapítványok átadása érdekében tárgyalásokat folytattunk, de ezek tekintettel a feloszlott tejjgazdasági szakosztálynak ez összegre vonatkozó speciális rendelkezése folytán nemleges eredménnyel végződtek s a szóbanforgó összeg kiadását nem sikerült keresztülvinnünk.

Egyesületünk a lefolyt évben több, a köz szempontjából fontos kérdésben működött közre. Az üres tejkannák visszaszállítása körül felmerült számos panasz következtében a kereskedelmi miniszteriumnál kieszköztük, hogy kísérletek tétessenek, nem-e lehetne az üres edényeket összefűzött állapotban, vagy valamely más célravezető módon visszaszállítani, amint ez a mult évi közgyűlés alkalmával többek által kívánatosnak jelezte. Ez azonban a megjelölt többszöri kísérletek szerint keresztülvihetetlennek bizonyult s ezért felkérésünkre a kereskedelemügyi miniszter az államvasutak igazgatóságát a kannák kezelését illetőleg az eddiginél szigorubb eljárásra volt szives utasítani.

A tejszállítás megfelelő lebonyolítása érdekében felirt egyesületünk a kereskedelemügyi miniszterhez s ez ügyben több közvetlen érdekelt festülettel s az államvasutak igazgatóságával közös szaktanácskozmányt is tartott. Ennek eredményképen kilátásba helyezte, hogy a főbb vonalakon kellőleg izolált, kizárólag tejszállításra használandó kocsikat fog az államvasut járattni, de természetesen csak a főváros bizonyos távolsági perifériáján belül, nehogy a tejnek a fővárosba való hozatala távolabb vidékekről ilymódon elősegíthessék.

Egy a termelőket a legközelebről érintő kérdésben is alkalma nyílt egyesületünknek a termelők álláspontját kifejteni és annak megoldására ingerencziát gyakorolni. A székesfővárosnak a tejelárusítást és tejtermelési rendezési célzó szabályrendeletét értjük, amelyről, azonban ezidőszert még bizalmas jellegű lévén a tervezet, — részlete-

sebben nem szólhatunk, de kifejezést kell adnunk azon óhajításunknak, vajha e szabályrendelet mielőbb életbeléptetettnek, erélyesen végre is hajtatnék, mert ez esetben a budapesti tejpiazz egészségtelen viszonyai rövidesen megjavulnának.

Az előbbiekből volt szerencsénk az egyesület mult évi működéséről beszámolunk. Szabadon tisztelettel kérnünk, hogy a választmányunk előbbiekből előterjesztett jelentést tudomásul venni méltóztassék.

Elnök felveti a kérdést, vajjon kíván-e valaki a jelentéshez hozzászólni. Miután senki sem kíván észrevételt tenni, kijelenti, hogy a közgyűlés a jelentését tudomásul veszi.

Jeszenszky Pál titkár sajnálattal jelenti, hogy a mult év folyamán az egyesület tagjai közül *Bálintffy Pál* igazgatóválasztmányi tag és *Döry Vilmos* elhunytak.

A közgyűlés a tagok elhunytá felett jegyzőkönyvileg fejezi ki részvétét.

Titkár jelenti, hogy a mult év folyamán kiléptek az egyesület tagjai sorából *Geréby Gyula*, és *Stankovics József*, míg a mult év folyamán az igazgatóválasztmány 12 tagot vett fel. A jelenlegi taglétszám 66.

A közgyűlés az ujonnan jelentkezett tagoknak a választmány által való felvételét jóváhagyja.

Titkár előterjeszti a számvizsgáló-bizottság jelentését a mult évi zárszámadásokról. A jelentés szerint a mult évi bevétel a számvizsgáló-bizottság jelentése szerint 2780 korona 18 fillér, a kiadás 1357 korona 38 fillér a pénztári maradvány 1422 korona 80 fillér. A számvizsgáló-bizottság javasolja a közgyűlésnek, hogy a számadásokat vezető „OMGE” pénztárosának és az egyesület választmányának a felmentvényt megadni sziveskedjék.

A közgyűlés a számvizsgáló-bizottság jelentését a mult évi zárszámadásokról tudomásul veszi és a felmentvényt megadja.

Titkár előterjeszti az 1899. évi költség-előirányzatot, amely szerint a bevétel 3162 korona 80 fillér, kiadás 1550 korona és a várható bevétel többlet 1612 korona 80 fillér.

A közgyűlés az 1900. évi költség-előirányzatot jóváhagyja.

Végül a közgyűlés az alapszabályok 39. §-a értelmében a számvizsgáló-bizottság tagjainál újból megválasztja *Lintner Sándor*, *Sivó Jenő* és *Strausz Zsigmond* tagokat.

Báó Harkányi János elnök: A tárgysorozat ki lévén merite s miután indítványok az alapszabályok értelmében be nem terjesztettek a közgyűlést berekeszti.

A franciaországi vajtermelésről.

II.

Ezen állapot legfőképpen azon habozásnak és lassuságnak tulajdonítható, melyet termelőink a vajgyártáshoz szükséges gépek beszerzése körül tanúsítottak. Mialatt Németországban, Dániában, sőt még a tengeren túli Egyesült-Államokban és Ausztráliában is a vajgyártása mechanikaivá változott át és így egy valóágos ipar tárgyává lett, ami gazdáink azon kezdetleges eljárásoknál maradtak, melyek megengedték ugyan, hogy az elsőséget majd minden piacon elnyerjék, de ez oly időben történt, midőn a verseny a mainál még jóval gyengébb volt. Igen rossz hatást gyakoroltak kereskedelmünkre azon több ízben előfordult hamisítások is, melyről *Sarbalétrier* ur, a vajról és margarinról írt könyvében is megemlékezik. Kevéssé lelkiismeretes kivívóink írja művében, különösen Normandiában vajukat több ízben margarinnal keverték és daczára annak, hogy ezen üzelmek 2-3 év óta igen ritkán fordulnak elő, kereskedelmünkre kétségkívül igen károsan hatottak. Ilyen családok Franciaországban, mely tisztességes kereskedelmi felfogásáról ismeretes, igen ritkán fordulnak elő és lát-

juk, hogy a hamisítók számítása ez alkalommal is, mint általában minden hasonló esetben helytelennek bizonyult és sajnos, hogy család eljárásuk a tisztességes kereskedők ügyeire is káros és egykönnyen el nem muló visszahatást gyakorolt.

A francia vaj külföldi piacainak vizsgálása mellett nem érdektelen az sem, miként viselkedett az utóbbi években Páris fogyasztó közönsége, miután ezen belföldi piacunk forgalma is igen jelentékeny és így annak magartartása termelőinkre nézve igen fontos. Nagyobbodó tért foglalnak e el itt is az idegen termelő országok, megelégednek e azzal, hogy áruikkal a külföldi piacokon versenyezzenek, avagy eljönnek-e ide is, hogy termékeinkkel a versenyt saját belföldi piacunkon is felvegyék.

Az 1893-ban a párisi piacra hozott 10.518.699 kg. vajból 185.344 kg. idegen termék volt, 1894-ben pedig 11.297.197 kgból 186.142 kg. volt külföldi származású. Ezen behozatalok mennyisége azonban 1895-ben már növekedik, daczára annak, hogy a párisi piacon fogyasztott vaj összemennyisége 10.905.049 kgra szállott alá. Ezen évben ugyanis az idegen vaj már 250.790 kgal szerepel, a következő évben pedig 11.086.823 kg. belföldi vajjal 295.210 kg. külföldi termék áll szemben. 1897-ben a növekedés még fel-tünőbb, miután a párisi piacon 11.486.238 kg. belföldi és 396.260 kg. külföldi vaj került eladásra. A 396.260 kgnyi behozatalból egyedül Dániára 141.040 kg. esik. Amint látjuk ezen kis állam az utóbbi időben a vajgyártást oly tökélyre emelte, hogy ezen termelési ág gazdaságának most egyik forrását képezi és ő az, ki velünk az angol piacon is szerencsésen versenyez, sőt úgy látszik, hogy még Svájc ellen is eredményesen tud harcolni, miután ez utóbbi, mely 1894-ben a párisi központi csarnokba 156.433 kgot, sőt 1896-ban 172.300 kgot szállított, 1897-ben ezen piacon már csak 96.743 kgal szerepel, úgy hogy mondhatjuk, hogy Svájc és Dánia, mint Franciaország vajszállítói szerepeiket felcserélték, miután Dánia 1896-ban még csak 44.400 kg. vajat szállított. A párisi piac többi el-látói közül említésreméltó még Belgium, mely 1897-ben 91.377 kg-al, Németország, mely 32.000 és Hollandia, mely 17.000 kg-al szerepel.

Az idegen országokból származó küldemények az évenként a központi piacokra kerülő mennyiségnek most még csak egy elenyésző csekély részét teszik, de daczára a sokkal nagyobb költségnek, melyet a hazai gyártmányokkal szemben viselniük kell, mégis évről-évre nagyobb mérvet öltenek. Ha összehajlítjuk mindazon költséget, mely a központi csarnokban eladott 100 kg. vajra nehezedik, látjuk, hogy ezek összege a Luczernből szállított svájci vajnál 56 fr. 17 cm. és ezzel szemben az elzásziaknál csak 34 fr. 67 cm. volt. A legnagyobb költség, melyet francia vajnak elviselnie kellett 38 fr. 28 cm. volt, mely összeg a Dayeux-ből, Lisonból, vagy Isigny-ből szállított vajat terhelte. Ezen vajnak átlagára 100 kg-onként 365 fr. volt és ezzel szemben a svájci vaj, daczára a sokkal nagyobb költségeknek átlagban csak 273 fr. árt tudott elérni, mely ár megfelel Franciaország egyéb származású vajai értékének, melyeknek összes költsége azonban 35 fr. 22 ctot sohasem haladja meg sőt néha 24 fr. 52 cm-re is szállított alá. Ha tehát a mi termelőink meghonosítanák a vaj előállításánál a külföldön köve-tett eljárásokat hazai piacunkat igen könnyen megvédenék és az idegen versenynek itthon sokkal könnyebben ellenállhatnának, mint a hogy azt a külföldi piacokon tehetik.

De ne panaszkodjunk túlságosan és nézzük a bajok mellett a dolgok előnyös oldalát is, mivel úgy látszik, hogy vajkivitelünk fejlődése ma már kedvezőbb uton halad. Ha nem is tudjuk ugyan visszahódítani a már

elvé meg mer nőv is e nek tetb elsz tün iger kik 187 mu ped hat nos aka ves köz del kal tek ak 189 Az ked olv det beh azo 189 373 ker ton gál kiv pe mo a ha ny 96 12 me és mi olv or az en vo ing ré

elvesztett területet, de legalább képesek vagyunk megvédeni azt, a mi még birtokunkban van, mert ha igaz is, hogy a külföldi behozatal növekszik a párisi piacon, — ahol különben is eddig még nagyon gyöngén van képviselve, — azonban ezzel szemben lényegesen erősödnek a mi saját kiviteleink is.

Ha csakis azon kimutatást veszszük tekintetbe, mely a cherbourgi kikötőn át évenként elszállított friss és sózott vajmennyiségeket tünteti fel, úgy vajkiviteli kereskedelmükről igen kedvező benyomást nyerünk:

Év	Évi kivitel kg.-okban.
1871-ben	2 637,463
1873-ban	4 047,914
1874-ben	5 199,599
1876-ban	6 003,911
1880-ban	8 313 688
1881-ben	7 878,819
1882-ben	11 976 749
1884-ben	12 113 190
1885-ben	10 644 793
1886-ban	9 524,047
1887-ben	10 293 700
1888-ban	12 719 915
1889-ben	14 235 714
1890-ben	14 919 700
1891-ben	17 551,845
1892-ben	15 179 895
1893-ban	15 179 895
1894-ben	15 617 084
1895-ben	18 181,992
1896-ban	18 648,591
1897-ben	20 463,121
1898-ban	19 681,712

Ezen táblázat mutatja, hogy Cherbourg kikötőn át évenként kiszállított vaj mennyisége 1871. óta igen szép és állandó emelkedést mutat, az igen ritkán előfordult visszaesések pedig mindég csakis a véletlennek tulajdoníthatók, miután látjuk, hogy a kivitel folytonos fejlődése rendszeren csak egy-egy évre akad meg.

Ha azonban nemcsak azon forgalmat vesszük tekintetbe, melyet a cherbourgi kikötő közvetít, hanem az egész ország vajkereskedelmének adatait vizsgáljuk, úgy azonnal sokkal kedvezőtlenebb eredményre fogunk jutni. Fentebb kimutattuk azon különbséget, melyet akkor tapasztalunk, ha az 1888-iki évet az 1893., 1894. és 1895-ik évvel hasonlítjuk össze. Az 1897-ik év ugyancsak a behozatalok növekedését mutatja, miután a behozott friss és olvasztott vaj értéke 17 millió frankig emelkedett az 1888. évi 12 $\frac{1}{2}$ millió frank értékű behozattal szemben. A sózott vaj behozatala azonban a vámhivatalok becslése szerint 1897-ben 215,478 kgot tett ki, 1888-ban pedig 375,000 kgot.

Tény tehát a Franciaországba évenként kerülő idegen friss vajak mennyiségének folytonos növekedése, hátra van még annak vizsgálata, mily arányuk voltak ugyanezen évben kiviteleink, mert ez a kérdésnek tulajdonképeni érdekes része. Bizony az 1897. évi számok összehasonlítva az 1894. és 95. évekkel, a mi friss és olvasztott vajkivitelünk újabb hanyatlásáról tanuskodnak. Angolországba irányított kivitelünk sokkal kisebb az 1894. és 96. évi kivitelnél, miután évenként már csak 12,679 kgot tesz ki és a belga piac is, mely kitűnő fogyasztónk volt, mindjobban és jobban kisiklik kezeink közül, úgy, hogy míg azelőtt évenként 3 millió kg.-nál is több olvasztott és friss vajat küldöttünk ezen országba, 1897-ben oda irányított küldeményeink az 1 milliót alig haladják meg.

Ami pedig sózott vajkivitelünket illeti, ennek mennyisége körülbelül mindég egy színvonalon marad, 25 és 27 millió kg. között ingadozván.

Amint tehát látjuk, sózott vaj-kivitelünket régi állapotában fentartani képesek voltunk,

friss és olvasztott vaj-kivitelünknel azonban ezen eredményt sem tudtuk elérni.

Igyekeznünk kellene tehát ezeknél is a folytonos hanyatlást meggátolni. Tudjuk, hogy a vajnál, mint egyáltalában a termények legnagyobb részénél a verseny szemben a régi időkkel sokkal élénkebbé lett, miután a termelők lényegesen szaporodnak és számtalan újabb termény kerül a piacra, melyek a régiéknél a versenyt felveszik és olcsóságuk által azokat sok alkalommal kiszorítaniok is sikerül. De mindazonáltal nem ezen körülmények okai annak, hogy elragadták tőlünk az elsőséget a külföldi vajkereskedelemben és hogy az idegen termékek mennyisége a párisi piacon is folyton növekszik. Ennek oka, mint már fentebb jeleztük, az, hogy hosszú ideig érdeklődés nélkül néztük azon javításokat, melyek a tejkezelés és vajgyártás terén történtek. Kell, hogy a mi gazdáink is meggyőződjenek annak szükségéről, hogy abbahagyják a régi módszer szerinti lefőlést, köpülést és vajgyúrást. Azon vidékeken, hol a termelés túlkicsiny és a hol nehéz volna a termelőnek magát oly tökéletesen felszerelni, mint ahogy szükséges ahhoz, hogy a vajat oly módon legyen képes előállítani, mint a hogyan azt a mostani verseny megköveteli, a társulás elvét alkalmazni és tejszövetkezeteket létesíteni. Ezen mozgalom egyes departement-okban már bizonyos kiterjedést is nyert, és az 1896-ban a párisi piacra érkezett vajmennyiség növekedését a Vendée és Deux-Sèvres departement-okban létesített tejszövetkezetek tekintélyes küldeményeinek lehet tulajdonítani. 1897 végén már körülbelül 13 ilyen szövetkezetet találunk a Fontenay-le-Comte és la Roche sur Yon departement-okban, ezenkívül egyeseket elszórtan az ország többi vidékén.

Ezen szövetkezetek előnye abban áll, hogy egyrészt elkerüljük nagy hátrányát annak, hogy a vaj készítésénél túlságosan régi tejszint használjunk, mely körülmény a vaj elsőrendű minőségét biztosítja és ily módon a piacra értékesebb áru kerül, másrészt pedig a szövetkezetek a jövedelmezőség tekintetében is sokkal kedvezőbb körülmények között dolgoznak, mivel az általuk készített vajért rendszeren nagyobb árt tudnak elérni az egyes önállóan dolgozó gazdaságoknál és e mellett a nagyban való feldolgozásnál a melléktermékek is jobban értékesíthetők. Egy másik nagy előnye rejlik ezen szövetkezeteknek abban is, hogy a termelőtől a tejet a zsirtartalom nagysága szerint megállapított árban vevén át, az állattulajdonosokat arra buzdítják, hogy a tejtermelésre használt állataikat válogassák és azokat rendszeresen takarmányozzák. Igaz ugyan, hogy a szövetkezetek még nem fogadták el mindnyájan a tejtételt ezen módját, de még ezen tökéletesedés nélkül is becsesek és ha az egész országban általánossá válnak, úgy remélhetjük, hogy képesek leszünk úgy belső piacunkat, mint kivitelünket az idegen verseny ellen eredményesen megvédelmezni.

Franciaából:
Dr. Reusz Andor.

A tejelő tehének istállója.

A téli istállózásra szorult tejelő jószágának a gazda, hogy elég tejet nyerjen, úgy a gondozást, mint a takarmányozást illetőleg; kétszeres figyelmet kell kifejtenie. Egész télen át ne feledje: hogy a tejelő marhának annyi takarmányt adjon, amennyi belefér. Legyen ez a takarmány kellő vizenyösségű s langyos. Tiltson el minden oly takarmányt, mely a tejnek ízét, színt, aromáját befolyásolja — alterálja. Ne engedje a takarmány indokolatlan átmenet nélküli változtatását.

Ezek arany szabályok, melyekért igazán kár, hogy akárhány istállóban nem találják kellő méltánylásukat.

A tejelő tehénnel sok s jó minőségű takarmányt kell etetni, ettől sok tejet is ad. Hadd lakjanak jól s hogy idáig érjünk, ne sajnáljuk a takarmányt olyformán preparálni, hogy a jószág étvágya élesztessék általa. Ezért az előrelátó gazda sohasem mulaszt el bizonyos étvágygerjesztőt használni bizonyos mértékben s meg van róla győződve, hogy a tej hozama szaporodik is attól. A rátóti istállóban minden 500 kg. élősúly után 45 gramm só számítanak raponta. A stájer gazdák meg a vizet szokták melasse-al édesíteni s a közepszerű takarmányt avval fűlesztik. Azt tartják, hogy a cukros vízzel preparált eleség a marhák emésztőképességének coefficientjét emeli, következképp több tejet is kapnak. Említém, miszerint a takarmánynak kellő vizenyösségűnek kell lenni, mert hisz a tej átlagban 87,5% vizet tartalmaz — utólagos keresztelés nélkül. Már most, ha egy tehén naponta 20 liter tejet ad — akkor 17,5 liter vizet választ el magától, anélkül, hogy az ivar s lélezkző szervek, valamint az izzasztás váladékát számításba vennénk. Aztán a víznek nem csak mechanikai befolyása van a takarmányozásnál, hanem az eleség tápalkatrészeit is szétválasztja, főleg ha langyos állapotban használjuk. A takarmány-fűlesztésre, páczolásra használt víz kétség-telenül emeli tehát a tejképződést. A zöld fű a tejelő tehének par excellent takarmánya, mert abban nem kevesebb, mint 80% viz foglaltatik, következképp az istállóra szorult tejelő marha takarmánya, ehhez az arányhoz mérten legyen vizenyös. Etessünk tehát a tejelő marhával takarmányrépát, fűlesztett burgonyát, korpát, darát, melyet moslék alakjában preparáljunk. Csakhogy az ily hig eledel csakis közvetlenül az etetés előtt készíttessék, mert ha hosszú ideig áll, megsavanyodik az erjedés folytán s még a marha egészségére káros is lehet. A francia *Cornevin* több rendbeli kísérleteiből ismeretes, hogy a hig eledel hőmérséklete magában véve 1,4 liternyi tejhozamkülönbséget idézett elő állatonként — naponként. Adjuk tehát a hig eledelt langyosan s állataink kevesebbet isznak belőle, de több tejet fognak nyújtani. A hüvelyesek — a luczerna s a lóhere tudvalevőleg, ha zölden s ha nagy adagokban lesz a szarvasmarhával feletve — felfúvódást okoz. Hogy tehát e takarmány czukortartalmának erjedését megakadályozzuk, nem tanácsos e zöldtakarmányt nagy rakásban bevertetni, hanem vékony rétegekben legyen a takarmánykamrában szétterítve.

Nem szabad a gazdának arról sem megfeledkezni, hogy a tej minőségét alteráló takarmányt ne etessen. Akárhányszor rossz minőségű a takarmány, vagy olyan, amely bizonyos mérgező gombokat foglal magában, minő például az *őszi kikerics* (*Colchicum autumnale*), a *fehér zászpa*, vagy a *réli szirona* (*Ranunculus*) stb., ezektől ugyancsak óvja teheneit! A keresztetek valamennyie, tehát a káposzta, karó-répa stb. bizonyos speciális zamatot kölcsönöznek a tejnek, melyet sok ember nem szeret. A répatörkölynek az a rossz sajátága, hogy a tej savanyodását sietteti s a bevermelt takarmánynak szinte az a hátránya fejős tehének etetésénél, ahogy legutóbb Frigyes főherczeg belyei uradalmán is kitűnt, megjegyzendő, hogy a tejsavanyodást csak az a takarmány idézi elő, mely előzetesen szesz es erjedésen esett át.

Azután ha a tehén-istállóban takarmány-változtatás történik, az ne egyszerre, hanem lassan-lassan a tehéneket hozzászoktatva ejtessék meg. A gabonafélék s a borsó lisztje, a korpá, dara, a fűlesztett burgonya langyos *wó* alakjában kitűnő tejelválasztó eleség, a tejelőmarhák szivesen is iszzák, de már a búkköny lisztje határozottan nem jó szolgálatot tesz!

Cselkó tanár nézete szerint a zabliszt kitűnő kamatot kölcsönöz a tejnek — de már az olajpogácsák etetése bizonyos hátránnyal jár, mert ezek ize nyomot hagy a tejben.

A repce etetésénél a tejet meg kell forralni, hogy annak nagyon is karakterisztikus szagát, ízét elveszejtessük. Aki nyers burgonyát etet marháival, kiteszi magát annak a veszedelemnek, hogy a gumókban foglalt solanin a teheneinél emésztési zavarokat fog előidézni, aztán ugyancsak hosszu ideig „kamatyolhat” míg tejföléből vaj válik. Ellenben a takarmányrépát, jól felaprózva csak is nyersen adtuk marháinknak a miholjái uradalomban, azonban löhere szecskával s borsódarával jól megpáczoltuk azt előzőleg s megvártuk, míg a takarmánykamrában a savanyodás kellemes illatát terjesztette — az szaporította a tehenekek rocskatartalmát. *Igali Svetozár.*

VEGYESEK.

A temesvári vajtermelő központban f. évi február hó 20-án, az összes délvidéki tejszövetkezetek kiküldöttjeinek, a torontálvármegyei és délvidéki földmivelők gazdasági egyesület megbízottainak részvételével egy nagyobb szabású értekezlet tartott, a tojásértékesítés és külföldre való exportálás tárgyában. A földmivelési miniszteriumból megjelentek az értekezleten Pirkner János m. kir. állattenyésztési főfelügyelő és Sierbán János országos tejgazdasági felügyelő, továbbá Halász Gyula állattenyésztési felügyelő.

Pirkner János főfelügyelő megismertetvén az értekezlettel a tojásértékesítés jelenlegi hátrányait, előadta az értékesítés tervezetét, mire az értekezlet egyhangulag elhatározta, hogy a tejszövetkezetek keretében szervezi a tojásárusítást és értékesítést. Az értekezlet Darányi Ignác földmivelési minisztert táviratilag üdvözölte és hálásan megköszönte, hogy ő nagyméltósága a kisgazda sorsa iránt állandóan érdeklődik és anyagi boldogulásához megadja a kellő eszközöket és támogatást.

Ezen értekezlet alapján március hó 18-án ugyancsak Temesvárott a vármegyei tanácsstermében nagy érdeklődés mellett, a tojásgyűjtő és értékesítési szövetkezetek megalakítása tárgyaltatván, azok azonnali megalakítása határozatot.

Már másnap Hreblay Emil országos baromfityénészeti felügyelő, az ottani délvidéki gazdasági egyesület titkárjával Kraushaar Károlylyal megkezdették a tejszövetkezeteknél a tojásgyűjtést s április 15-ig 20 tejszövetkezet ügykörébe felvették a tojásértékesítést.

A szövetkezetekben összegyűjtött tojásokat közvetítők kizárásával egyelőre a Hartmann és Conen szabadkai exportörök veszik át és viszik ki Londonba.

Lipesei tejkereskedők gyűlése. Lipésében mintegy 300 tejkereskedő gyűlést tartott, melyben a tejáraknak a gazdák által szándékolt felemelése ellen állást foglaltak. Az előadó mindenekelőtt a tejkereskedelem terén elharapódzott bajokat, mint pl. a kölcsönadást, fejtegette és aztán azt ajánlotta, hogy a tejkereskedők tömörüljenek és a gazdák által a tejárak emelése céljából tervezett ringgel szálljanak szembe. Egy gazdának a sajtóban tett azon állítását, hogy neki a tejgazdaságból 12 éven át sohase volt haszna, hanem 78000 márká vesztesége, a szónok nem hiszi el. A gyűlékezet egyetértve előadójának fejtegetésével, határozati javaslatban kimondotta, hogy a tejárak literenkint 2 fillérrel való felemelését a tejkereskedők súlyos megkárosításának és a fogyasztók indokolatlan megterhelésének tartja. Kiküldött egy bizottságot, hogy lépjen érintkezésbe a gazdák bizottságával az árfelemelés tervének elejtése végett. E gyűlésen egyúttal megalakították a tejtermelők egyesületét, melynek feladata lesz, a tejkereskedők érdekeit megóvni, a tejárak egységes megállapítása stb. A hatóságnak pedig figyelmébe ajánlották, hogy a tejet ne csak az utcán, hanem a pályaudvarban való megérkezésénél is ellenőrizze.

Csalárd tejjavítás miatt állott nem rég Richter Vilmos mittlenwaldei földmives gazda és felesége a berlini büntető bíróság előtt. Mittlenwaldében tejszövetkezet van, melynek tagjai teheneik tejhozamát naponta beszállítják a szövetkezethez közös értékesítés végett. A tejet úgy sulyára mint zsirtartalmára nézve megméri és a jövedelmet a tagok közt a beszállított tej mennyisége és minőségéhez arányitva osztják fel. A tej minőségre tisztán annak zsirtartalma határozó. De a tejet nem vizsgálják meg naponkint, hanem havonként átlag legfeljebb hatszor. Ámbar a vizsgálati napok nem voltak előzetesen megállapítva, a tagoknak mégis módjokban állott, már előbb, vagy pedig a tej beszállításánál megtudni, hogy mikor méri a zsirtartalmát. A vádlott Richterné mindig nagyon behatóan érdeklődött a mérési napok iránt és a czéltől a szövetkezet szolgálati személyzetének kegyét kisebb ajándékokkal megnyerte magának. A vizsgálati napokon a nagy edényen kívül, melyben a tejet szállította, egy kis porcellánedényt is hozott magával, melyben állítólag szintén tej volt, melyet azonban megint elvitt, ha látta, hogy nincs vizsgálat, de beleürítette a nagy edénybe, mihelyt készültek a vizsgálatra. Ilyen vizsgálat volt múlt év február 22-én is. E napon a szövetkezet cselédje véletlenül elejtette azt a forró üveget, melyben a Richter-féle tejpróba volt, úgy hogy a következő napon újra meg kellett mérni a tejet. Erre Richterné nem volt elkészülve és így nem is hozta magával kis kannáját. Csodálkozással tapasztalták, hogy a Richter-féle tej zsirtartalma csak 2.4%, míg a legutóbbi méréskor és az utóbbi négy hónapban mindenkor 4.5—5% állapotot mutatott. Most az igazgatóság vizgázott arra, hogy mi történik a következő vizsgálati napon. Richterné ismét elhozta magával kis kannáját, de megakadályozták abban, hogy annak tartalmát, nagy tejesedényébe öntse. Erre visszaakarta venni összes tejszállítmányát, amit azonban nem engedtek meg neki. Most előhívták a tejszövetkezet elnökét és Richterné férjét és jelenlétükben megállapították, hogy a tej zsirtartalma ismét csak 2.4%, a kiskannában ellenben a legzsirosabb tejfel volt, mely elegendő lett volna az egész tejszállítmánynak az 5%-ot is meghaladó zsirtartalmat adni. Nyilvánvaló volt tehát, hogy a Richter házaspár minden vizsgálati napon az általa szállított tejet tejfel hozzáadásával mesterségesen javította és ezzel azt a látszatot keltette fel, mintha minden nap ily magas foku zsirtartalmu tejet szállított volna, holott 1898. év őszéig tejük csak 3% zsirtartalmu volt. Tehát legalább 4 hónap alatt a rájuk eső nyereségnek legalább kétszeresét huzzák. Hübner, a brandenburgi mezőgazdasági kamara tejgazdasági oktatója kiszámította, hogy a szövetkezet kára 70 kilogramm tejnél, mint a menyit a vádlottak naponkint szállítottak, mintegy 300 márká volt. A csalás felfedezése után a tejszövetkezet közgyűlést tartott, melyben a fent tanácskoztak, hogy jelentés-e fel az ügyet az ügyésznek. Hogy a feljelentést magáról elhárítsa, Richter okmányilag kötelezte magát, hogy a szövetkezetnek 1000 márká bírságot fizet. Azonkívül kizárták a szövetkezetből. Utóbb azonban nem fizetett, hanem perre juttatta az ügyet, de a polgári bíróságnál csak azt az eredményt érte el, hogy a polgári pert felfüggesztették és az ügyiratokat áttették az államügyészhez, mert minden látszat szerint vétség forog kérdésben. A büntető bíróság a házaspárt csakugyan vétkesnek találta a csalásban és mindegyiküket 400 márká pénzbírságra ítélte.

Tejhamisítások. Drezdában, mint az ottani elemiszervizsgáló-hivatal 1898. évről szóló jelentéséből kiténik, a piaci tejet nagy mérvben hamisították. 341 gyanus tejből vett próba közül nem kevesebb, mint 265 próba azaz 77.7% esett a vizsgálat szerint kifogás alá és pedig 63 próba, azaz 18.5% vízzel

való vegyítés miatt, 39 próba, azaz 11.4% a zsirtól való megfosztás és lefőlézés miatt, 10 próba, azaz 2.9% vízzel való keverés és lefőlézés miatt, 152 próba, azaz 44.6% különböző okokból származó silányosság miatt és 1 próba, azaz 0.3% romlott minőség miatt. A többi 76 próba, azaz 23.3% kifogásolatlan maradt, ha mindjárt sok közülök nagyon közel járt a kifogásolhatóság határához.

Két új tejkonzerválási eljárásra vett nemrég szabadalmat Grainger Rikárd dublini technikus Angliában és Németországban. Grainger mindenekelőtt részben sterilizálja a tejet és aztán tisztított s sterilizált levegőt sajtol belé. Ennek megtörténte után a tejet palackokba tölti, melyekben aztán azt teljesen sterilizálja, Grainger egyúttal egy más eljárást is feltalált, mely szerint a tejet 70 fokra való hevítéssel mindenekelőtt részben sterilizálja és aztán tejszínválasztó centrifug működésének veti alá. A centrifugált tejet lehűti, sterilizált levegővel keveri és lefejtése után 60—100 fokra való hevítéssel teljesen sterilizálja. Az évek óta ismeretes kondenzáló eljárás azonban ennél az eljárásnál alighanem sokkal czélszerűbb és egy-szerűbb.

Sörseprűből tej. Az Oesterreichische Brau- und Hopfenzeitung szerint sörseprűből a tejhez hasonló, szeszmentes ital készíthető, még pedig következőképpen: A sörseprűt vizezés után összesajtoltják és részben megszáritják. Azután körülbelül tömege negyedrézének megfelelő czukorral és kevés finom keményítővel összekeverik, miáltal az előbb szilárd és száraz alkatrészek szirupszerű tömeggé egyesülnek, mely úgy külalkatára, mint belső állagára és vegyi összetételére nézve nagyon hasonlít a kondenzált tejhez. Az így előállított szirupot, melyet seprűcukornak neveznek, por, vagy táblácskák alakjában is elő lehet állítani. Ha ezt a seprűcukrot vízben szétdörzsölik, oly folyadék áll elő, mely állítólag sok tekintetben alkalmas a lefőlézőtt tej pótlására. A seprűcukornak magas hőmérséklet mellett való beszáritása által barna, aromatikussá termék áll elő, melyet ha leöntünk forró vízzel, oly italt kapunk, mely állítólag szinre és izre nézve a csokoládé és kávé közt, de tápértékére nézve mindkettőt felülmúlja.

Milyen tartalmúnak kell a jó vajnak lenni? Erre a fontos kérdésre Gent F. A. filadelfiai vegyész beható vizsgálatok alapján azt a választ adja, hogy vízből nem szabad többnek a vajban lenni, mint 14%-nak, zsirból nem kevesebbnek mint 83%-nak, sajtanyagból 2.5%-nál kevesebbnek, sából 3%-nál kevesebbnek. Martiny, aki nemrég ugyanezzel a kérdéssel foglalkozott a következő számokat állítja fel, még pedig először asztali vajra nézve: 80% minimális zsirtartalom, 2% maximális zsirtalan szerves szárazanyag, 16% víz, 3% konyhasó, főzési és sütési célokra használt vajra nézve pedig: 76% minimális zsirtartalom, 2% maximális zsirtalan szerves szárazanyag, 20% víz, 5% konyhasó. A német tejgyógyászatnak egy gyűlékezete ellenben mindenféle vajra nézve 18% víztartalmat megengedhetőknek jelentett ki, anélkül, hogy a vaj többi alkatrészei arányainak meghatározásába belement volna. Természetes, hogy 18%-os víztartalom a többi zsirtalan alkatrészekkel együtt a vaj zsirtartalmát jóval leszorítaná 80%-alá.

Tejvizsgálatok Grácban. 1899-ben a gráci piaci rendőrség 2163 esetben vizsgálta meg a tejet Gerber módszere szerint. A gyanus tejet részint a vámvonalaknál, részint a város belterületén kifogásolták, 100 esetben pedig magánosok hozták a tejet a rendőrségre megvizsgálás végett. A vizsgálat alapján 32 esetben bünyűi feljelentést tettek, 483 liter tejet pedig elkoboztak vízzel való hamisítás miatt és jótékony intézeteknek ajándékoztak főzési célokra.

Az Orsz. Magyar Gazd. Egyesülete tulajdona.

— Egészesen —
Az Orsz.

A vaj

A „
19-ik szám
czim alatt
melyre sz
kedelemre
és többol
kező meg
végén fog
kozom e k

Jelze
ban az áll
s a tehe
Egy tehén
ebből a
vaj előállit

Tény
állattenyész
tehenek ke
készségbe ve
legfőljebb
helytelen k
Hogy a tej
mutatja az
illetve egy
oka teje v
pedig ha a
zsirtartalma
kellene egy

Első t
a török v
csodálatos
merek a jó
következtet
25—28 oka
ban Töröko
tejgazdasági
és igazolt l
elmondom,
vajkészítés
vehető kivé
lyével, hanc
zák fel.

Azt pe
előtt, mig a
váltak, csak
tejből és go
4% vajta e

Az or
tejet adnak
zsros tejet,
elemibb sza

Ezt az
országos átl
más elbirála
Konstantiná

Akik
mány után
gazdasági v
nagyot fogna
statinápolyba